

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 09.02.2015

Vår ref.
55941/HS04

Deres ref.
15/162

Høring – Rapport om finansiering av universiteter og høyskoler

Arbeidsgiverforeningen Spekter ønsker med dette å avgi høringsuttalelse i forbindelse med rapporten om finansiering av universiteter og høyskoler (Hægeland-utvalget).

Vi vil dele høringsuttalelsen inn i to deler: Først en generell del hvor vi kommenterer rundt diagnosen og den overordnede innretningen til forslaget, dernest en del hvor vi gir synspunkter knyttet til de enkelte deler av forslaget strukturert opp i mot kapittelinnstillingen i ekspertgruppens forslag.

Diagnosen og den overordnede innretningen til forslaget

Utvalget beskriver at situasjonen i dag stort sett er god. Det eksisterende finansieringssystemet har bidratt til økt produksjon, og selv om det er noen utfordringer knyttet til dimensjonering, så oppfattes det ikke å være helt grunnleggende ubalanser. Det pekes likevel på noen utfordringer. Blant annet pekes det på at man ikke har lyktes med å øke gjennomstrømmingen, noe som må være viktig både ut fra et samfunns- og individperspektiv. Det pekes også på at det nåværende finansieringssystemet har bidratt til å gjøre institusjonene likere hverandre samtidig som det ikke har bidratt til å utvikle og løfte kvaliteten tilstrekkelig, verken i forskning eller utdanning.

Spekter er i store trekk enige i dette utfordringsbildet. Samtidig mener vi at problemstillingene knyttet til dimensjonering, utdanningsvalg og relevans kunne vært kommunisert tydeligere.

Når det gjelder utdanning så er Spekter opptatt av at finansieringssystemet må bidra til at universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren) leverer kompetent og relevant arbeidskraft til arbeidslivet. Samtidig må finansieringssystemet også bidra til økt produktivitet i UH-sektoren, både når det gjelder utdanning og forskning. Spørsmålet er da om forslaget i tilstrekkelig grad er innrettet mot disse målene.

Når det gjelder tilgangen til arbeidskraft med relevant kompetanse så er det lite i forslaget som retter seg spesifikt til dette, bortsett fra det som potensielt ligger i de foreslåtte UKP-avtalene samt

foreslåtte tiltak som ligger utenfor finansieringssystemet. Samarbeid med arbeidslivet bør tydeliggjøres og være en eksplisitt del av UKP-avtalene. Sett på bakgrunn av at det ikke er foreslått andre insentiver for økt og bedre samarbeid, bør etter Spekters mening avtalene utgjøre mer enn de foreslåtte 5 prosent av rammebevilgningen.

Fra Spekters side ville det vært ønskelig med en tettere kontakt mellom utdanningsinstitusjonene og arbeids- og næringslivet, for å sikre at utdanningsinstitusjonene forstår utfordringene Norge står foran i årene fremover, og de behov for kunnskap og kompetanse som følger av dette.

Etter Spekters syn er det en svakhet at ikke økt brukerfinansiering har vært tema for ekspertutvalgets arbeid. Studentene vil kunne ansvarliggjøres mer for sine valg og omvalg enn i dag hvis de i noe større grad er nødt til å investere egne midler i utdanningen. En forsiktig økt brukerfinansiering ville sammen med informasjon og veiledning kunne gitt både bedre valg av studietilbud og økt innsats og dermed styrket gjennomstrømning og styrkede resultater. Brukerfinansieringen i Norge er særdeles lav sammenlignet med en rekke andre land, og det burde i det minste vært utredet om økt brukerfinansiering vil kunne gi de positive effekter Spekter forventer, gjerne i sammenheng med studiefinansieringen og muligheten for ulike stipendordninger.

Når det gjelder spørsmålet om økt produktivitet i selve UH-sektoren så er det lite eller ingenting i forslaget som retter seg mot dette. Basisbevilgningen vil være like lite transparent som før. Selv om vi forstår at utvalget har brukt mye tid på å diskutere denne, så foreslås den allikevel videreført som i dag. Spekter mener at hvis institusjonene i større grad kunne se hva som var grunnlaget for basisbevilgningen så ville dette kunne virke til å øke produktiviteten. Dette er tross alt hoveddelen innenfor rammefinansieringen

Det burde derfor vært tydeliggjort hvilke krav som følger med basisbevilgningen, og det burde vært noe større transparens slik at det var mulig å forstå hvorfor de forskjellige institusjonene får den finansieringen de får. Videre bør midler til museumsvirksomhet og lignende oppgaver synliggjøres som en egen delkomponent.

Det burde også i større grad vært diskutert om denne basiskomponenten skulle vært redusert, for i stedet å gi økt vekt til den resultatbaserte komponenten. Her vil det være en avveining mellom forutsigbarhet for institusjonene og insentiver til produktivitet. Det er ikke opplagt at dagens balansepunkt er det rette. Spekter mener at økt andel resultatbasert finansiering ville kunne styrke produktiviteten i sektoren. Dette gjelder både for forskning og utdanning. På forskningsområdet kan det for eksempel vurderes å flytte midler fra basisbevilgningen over til Forskningsrådet.

Det er positivt at forslaget rettes inn mot å øke gjennomstrømmingen i høyere utdanning. Det er allikevel viktig for Spekter å påpeke at ikke alle kompetansebehov i arbeidslivet nødvendigvis følger gradsinndelingen gitt ved Bologna-rammeverket. For eksempel er det mange videreutdanningstilbud som ikke følger denne logikken. Derfor bør insentivet til gjennomføring være tydelig på at det er *gjennomført utdanning* som utløser midler, ikke nødvendigvis bare en gradsopptakelse (se nedenfor).

Spekters synspunkter på de enkelte deler av forslaget

Kap 6.3 Basisbevilgning

Spekter oppfatter denne som en så viktig del av finansieringssystemet, at den er omtalt i den generelle delen ovenfor. Vi mener at denne i større grad ble en "aktiv" del av finansieringssystemet, og mener at det vil føre til økt produktivitet om det i større grad blir synliggjort for institusjonene hva som ligger i den og at det samtidig knyttes noen krav til den. Vi mener ikke nødvendigvis at det er ønskelig eller mulig med en full kostnadskartlegging eller kostnadsdekning, men at det bør vurderes hvordan også denne viktige delen av finansieringssystemet kan brukes mer aktivt. Samtidig bør det vurderes å trekke ned basisbevilgningen til fordel for mer konkurranse om midler, for eksempel til forskning.

Kap 6.4.1 Studiepoeng

Spekter støtter at incentivet for avlagte studiepoeng reduseres noe, og at det gis mer oppmerksomhet knyttet til andre mål enn bare ren studiepoengsproduksjon.

Kap 6.4.2 Kandidater

Det er positivt at det rettes oppmerksomhet mot gjennomføring, og at det etableres incentiver for dette.

Spekter stiller imidlertid et spørsmål knyttet til om særlig uttellingen for mastergrader kan ha en uheldig effekt, ved at det vil være et ytterligere incentiv for institusjonene til å omgjøre videreutdanninger på 1 og 1,5 år innen helsefagene til 2-årige mastergradsløp. Slik forslaget er formulert vil disse videreutdanningene gi uttelling som lavere grad, og vi mener det bør vurderes å gi en forholdsmessig uttelling i forhold til høyere grad i stedet for.

Om dette medfører rapporteringsmessige utfordringer eller andre utfordringer, mener vi ikke er et godt argument mot, da vi mener at finansieringssystemet må kunne tilpasses de behov arbeidslivet har for relevante videreutdanninger.

Kap 6.4.3 Kategorier i studiepoengsindikatoren

Spekter mener at forslaget om samme uttelling uavhengig av nivå, vil kunne styrke utviklingen av og satsingen på gode grunnutdanninger på bachelornivå.

Vi velger ikke å ha noen synspunkter på den foreslåtte kategoriinndelingen, men mener at denne bør bli gjenstand for et videre utredningsarbeid. Det er krevende å vurdere konsekvensene av forslaget og hvilken drift dette vil medføre mellom ulike fag og faggrupper, dessuten må det nøye vurderes og konsekvensutredes vektingen mellom gruppene.

Kap 6.4.4 Utveksling og mobilitet

Spekter mener det er riktig å rette større oppmerksomhet mot mobilitet, og synes også at det er positivt at det etableres et incentiv rettet mot mobilitet for yngre forskere.

Kap 6.4.5 EU-indikator

Norge trenger mer gjennombruddsforskning og det er stort potensial for å hente inn mer forskningsmidler fra EU-programmer. Det er derfor positivt at det foreslås et insentiv knyttet til dette, og at dette er en åpen ramme.

Kap 6.4.6 Publisering

Spekter har ingen særskilte synspunkter på omfanget dette er gitt i finansieringssystemet, men det er positivt at forslaget vil kunne stimulere til større samarbeid mellom forskere og publisering i særlig anerkjente kanaler.

Kap 6.6 Avtaler

Den viktigste og største endringen i forslaget synes å være innføringen av UKP-avtaler. Spekter stiller seg positive til dette forslaget, men vil påpeke noen forutsetninger som vi synes er sentrale.

Innenfor disse avtalene bør det legges stor vekt på tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og arbeids- og næringslivet. Det bør stilles krav som kan sikre at utdanningsinstitusjonene i større grad oppfyller behovene i arbeidslivet. Det er viktig at disse avtalene følges opp med evaluering, og at det får *faktiske økonomiske konsekvenser* dersom målene i avtalene ikke nås. Spekter mener det er naturlig at også trepartssamarbeidet kan bidra til et tettere samarbeid mellom arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene og at Kunnskapsdepartementet bruker denne arenaen aktivt i arbeidet med avtalene.

Det må være en forutsetning at arbeidslivet trekkes aktivt med i arbeidet med avtalene. For eksempel kan avtalene være et virkemiddel med tanke på å få til et godt samarbeid om praksisstudier. Dette er et område hvor særlig spesialisthelsetjenesten opplever en del utfordringer, og avtalene kan eksempelvis brukes til å utvikle kvaliteten i praksisstudiene ved at institusjonene og helseforetakene samarbeider bedre. Her kan prosjektet "Kvalitet i praksisstudier" som er under gjennomføring og som har som en sentral oppgave å foreslå indikatorer for gode praksisstudier være et utgangspunkt for å få til et bedre samarbeid.

Innenfor helsesektoren kan også tilbudet av videreutdanninger være et element i UKP-avtalene med tanke på å sikre videreutdanninger i tråd med virksomhetenes behov.

Hvis forslaget om UKP-avtaler ikke følges opp når finansieringssystemet besluttes, eller at forutsetningen om å involvere arbeidslivet aktivt ikke følges opp, mener Spekter at det må innføres andre mekanismer i finansieringssystemet med dette som mål. Vi har ikke konkrete forslag til hva dette skulle være, men mener at samarbeidet med arbeidslivet er et så sentralt moment for kvalitet og relevans at det må være elementer i finansieringssystemet som i større grad enn i dag ivaretar dette.

Spekters mening er at avtaler vil være det beste utgangspunktet for å lykkes med dette.

Kap 7 Andre anbefalinger

Utvalget foreslår en portal som kan gi utvidet informasjon om studievalg til kommende studenter. Dette er tiltak Spekter støtter. Her er det viktig at arbeids- og næringslivet kan bidra med innhold, slik at det kommer tydelig frem hvilke utdanninger som er mest etterspurt. Gode, informerte brukervalg er antagelig det som i størst grad vil kunne gi kandidater som er relevante for arbeidslivet.

Det er viktig at en slik portal klarer å skille mellom forskjellige fag, men også mellom ulike innretninger innenfor samme fag. For arbeidslivet er det ikke bare hvilken fagretning kandidaten har studert som er viktig, men også hvordan de konkrete utdanningene er utformet. For eksempel kan det være forskjell på balansen mellom praksis og teori og "like" studier gitt ved forskjellige institusjoner.

Oppsummering

Forslaget til endring i finansieringsmodell oppfattes som svært begrenset. Den klart største delen av finansieringen foreslås uendret. Endringene som foreslås synes i hovedsak å være gode, men vi stiller spørsmål ved om dette er kraftige nok virkemidler til å gi nødvendig endring og om ikke en større andel totalt sett bør gjøres insentivbasert.

Spekter støtter utvalgets mål om å redusere ubalansen mellom samfunnets behov og utdanningsinstitusjonenes produksjon, blant annet ved en tettere kontakt med arbeidslivet.

De fremlagte forslag fra Hægeland-utvalget er små skritt i riktig retning, men etter Spekters syn er det behov for kraftigere virkemidler. Institusjonene vil også være tjent med større åpenhet om hvorfor de får ulike basisbevilgninger og hva samfunnet får igjen for de rundt 30 milliardene som staten årlig bevilger til sektoren.

Med vennlig hilsen

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Anne-Kari Bratten

Administrerende direktør